

Kvinnors erfarenheter av mäns ekonomiska våld i nära relationer

NCK:s 10-års jubileum, Uppsala den 22 september 2020

Marie Eriksson, lektor i socialt arbete vid Linnéuniversitetet

Linnéuniversitetet Kalmar Växjö

Kön, makt och pengar – några utgångspunkter:

- ☐ Mäns våld mot kvinnor i nära relationer är både en avspeglning av en ojämlik könsmaktsordning, och ett sätt – av flera – som återskapar den.
- ☐ Pengar är en resurs i samhället i stort liksom i den privata sfären.
- ☐ Ekonomin kan användas som medel för (köns-) maktutövning.
- ☐ Ekonomisk makt handlar inte bara om att ha mest resurser, utan om att kunna använda ekonomin för att utöva förtryck mot kvinnan.
- ☐ Ekonomiskt våld har direkta och indirekta konsekvenser.

Linnéuniversitetet Kalmar Växjö

Ekonomiskt förtryck som en del av våldsbegreppet – i ”makt- och kontrollhjulet”

Linnéuniversitetet Kalmar Växjö

Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv...!

2. Ekonomisk jämställdhet
Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.

6. Mäns våld mot kvinnor ska upphöra
Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Linnéuniversitetet Kalmar Växjö

...en del av verkligheten – i siffror:

- År 2017 uppgick antalet anmälda misshandelsbrott mot kvinnor till 28 700 brott. Av dessa avsåg 22 900 misshandel som utövats av en bekant gärningsperson. Mörkertalen anses vara fortsatt höga (BRÅ).
- Trots att löneskillnaderna har minskat under senare år, tjänar svenska kvinnor i nuläget 89 % av mäns löner och har i snitt 76% av mäns årsinkomst (SCB, 2019).
- Mäns våld mot kvinnor innebär stora ekonomiska kostnader för samhället, individen och framtida generationer. Mäns våld mot kvinnor i nära relationer uppskattas kosta samhället ca tre miljarder kronor varje år. Siffran mer än dubbleras om mäns övriga våld mot kvinnor inkluderas, t ex olaga hot, stalking och våldtäkt av okänd gärningsman (Socialstyrelsen, 2006).

Linnéuniversitetet Kalmar Växjö

Vad har våld med ekonomi att göra?

- * Ekonomiskt förtryck/våld osynliggörs (både i forskning och i praktik) när våldsutsatthet och ekonomisk utsatthet hanteras som åtskilda problem, och när forskare och praktiker tar itu med ett (socialt) problem i taget.
- * => Våldsproblematisering osynliggörs i ärenden som rör den ekonomiska situationen för mammor och barn.
- * Radikalfeminismens fokus på kroppen och sexualiteten.
- * Samhällets föreställningar/förväntningar om att män och kvinnor i hetero-parrelationer delar på sina ekonomiska resurser till gagn för hela familjens bästa.
- * Det ekonomiska våldet (och dess omfattning) blir ibland synligt först efter kvinnans uppbrott ur relationen.
- * Teoretiskt osynliggjort, som ”psykiskt våld” i forskning

Linnéuniversitetet Kalmar Växjö

Ekonomiskt våld som en särskild våldsform – och som en av andra våldsformer

FINANCIAL ABUSE

(Adams et al, 2008; Postmus et al, 2012)

- **Financial control** – undanhålla inkomster/besparingar, begränsa insyn i ekonomin, ekonomiska beslut, kräva kvitton, pytsa ut fickpengar etc.
- **Financial exploitation** – skuldsätta sig/kvinnan, slösa upp besparingar/inkomster, stjäla från kvinnan, tvinga henne att skriva på lån etc.
- **Employment sabotage** – kontrollera/störa/ kvinnan på arbetsplatsen; tvinga henne att vara hemma; hålla henne vaken, långvariga sjukskrivningar p g a våld...

Hur vanligt är mäns ekonomiska våld mot kvinnor i nära relationer?

I *Slagen dam* (Lundgren et al, 2001:29) svarade elva procent av de tillfrågade kvinnorna att "[e]n tidigare make/sambo inte låtit dem besluta om pengar eller köpa saker som de ville";

...3 % att han "förbjudit dem att arbeta utanför hemmet"....och

...10 % att han avsiktligt skadat hennes saker.

I en undersökning omfattande 42 000 kvinnor i samtliga 27 EU-länder (FRA, 2014:71) konstateras att:

"Some 5% of women have experienced economic violence in their current relationship, and 13% of women have experienced some form of economic violence in past relationships. This includes the partner preventing her from making independent decisions in family finances, or forbidding her to work outside the home."

Konsekvenser av ekonomiskt förtryck och våld

- Svårigheter att bryta upp. Det ekonomiska våldet bidrar till att det fysiska och psykiska våldet kan fortgå.
- Påtvingade lån och abonnemang kan leda till betalningsanmärkningar och svårigheter för kvinnan att skaffa bostad och egna abonnemang.
- Materiella följder av ekonomiskt våld: brist på mat, kläder, medicin, tandvård m.m. => medför
- Sociala påfrestningar och
- hälsomässiga problem => som t ex begränsar arbetsförmågan och leder till => skulder=>fattigdom – med alla dess följder...
- Psykologiska konsekvenser: beroende och underordning, psykiska påfrestningar genom avsaknad av kontroll och insyn i hushållets ekonomi; kvinnan säras när mannen förstör hennes egendom; hon förödmjukas och kränks genom att tvingas tigga och be om pengar etc.

BOM. Våldet, pengarna och livet. Kvinnors berättelser om erfarenheter av ekonomiskt våld i nära relationer till män

Studiens utgångspunkter:

- En feministisk vetenskapstradition
- Att fånga våldets komplexitet
- *Våldets kontinuum*, (Kelly, Liz 1988)
- Att analysera våld som *en process*
- *En sammanhållen våldsförståelse* (Lundgren, Eva & Westerstrand, Jenny 2001; 2005)
- Ett intersektionellt perspektiv (Crenshaw, K 1993; Sokoloff et al 2010)

Kvinnorna i studien:

Born	3 respondents -1950 s 3 respondents -1960 s 3 respondents -1970 s 9 respondents -1980 s 1 respondents -1990 s
Lived	7 respondents - small town 6 respondents - middle size town 6 respondents - large town
Ethnicity	8 respondents - Native Swede 3 respondents - Second generation Swede 8 respondents - Born abroad

Våldets kontinuum – hur olika våldsformer flätas samman, griper in i och förstärker varandra

Vad visar intervjuerna?

- Ett starkt samband mellan ekonomiskt våld och andra våldsformer.
- Fysiskt våld sammanflätas med/övergår till/ekonomiskt våld...
- ...som i sin tur sammanflätas med/överlappar/övergår till/ andra våldsformer, till exempel psykiskt våld som i sin tur kan övergå i ekonomiskt våld...

..."att det blir det här : 'nä, du kommer aldrig att bli någon konsult själv'...alltså, från att ha varit väldigt tigha och bra så kom det här hackandet då, att 'du duger inte' eller 'så som du gjorde där, det passar inte alls in, från att jag hade fått uppdrag då, så det började som ett hackande som bara växte och växte och blev mer och mer...och då orkade jag inte jobba här...vi kunde inte ha gemensamma uppdrag och så här då... (Karin, 54 år).

Linnéuniversitetet Kalmar
Växjö

Liselotte, 24 år:

"när man inte orkar gå till ett arbete...det är nu, det är dofter, som min före detta man haft hemma, eller parfymen han haft...jag klarar inte av det. Jag kan inte gå ut på ett fik nu om där är för mycket män...som häromdan när jag skulle gå på Mc Donalds och där satt tre män...vid ett bord, och jag tyckte att de tittade jättemycket på mig så jag fick panik och sprang därifrån...så man är ju mer beroende av bidrag än man varit innan...för man har blivit väldigt mycket skadad, som man...som kommer efter hand"

Linnéuniversitetet Kalmar
Växjö

Det ekonomiska våldets kontinuum över tid: då, nu, sedan.

- Det ekonomiska våldet i det förflytna griper på olika sätt in i kvinnans nuvarande liv...
- ...och in i hennes framtid.
- Det bidrar till att minska både hennes ekonomiska, kulturella och sociala kapital
- Det ekonomiska våldet upphör inte vid uppbrottet...
- ...det fortsätter (en del av "eftervåldet")...

Linnéuniversitetet Kalmar
Växjö

Lisa, 45 år:

"Det ekonomiska innebär ju också att jag aldrig någonsin inleder en ny relation, jag kan inte tänka mig själv, jag tar inte kontakt, jag avvisar inviter, det förhindrar mig att ha relation med någon överhuvudtaget, jag har inte råd, gå ut, inte åka någonstans, jag har inte råd att fika, jag har inget att erbjuda, jag har inga vänner, ingen släkt."

Linnéuniversitetet Kalmar
Växjö

Det ekonomiska våldets kontinuum – mellan privata relationer och offentliga institutioner

- Samtliga kvinnor som sökte försörjningsstöd fick det.
- Många kvinnor fick också emotionellt stöd.
- De våldsutsatta kvinnorna återupplevde både emotionellt och ekonomiskt våld i de offentliga försörjningssystemen (jfr Laakso & Drevdal, 2006).
- Särskilt 'ekonomisk kontroll'
- Negativa bemötanden, påförande av skam, verbala kränkningar, ifrågasättanden, skepticism (jfr Postmus, 2014).

Linnéuniversitetet Kalmar
Växjö

Lisa, 29 år:

"så det var ju så... från att han hade utsatt mig för kränkningar och hot och våld och nu blev det helt plötsligt ekonomiskt började han kontrollera mig eftersom föräldradagarna ... jag förstod sen han försökte bara hitta sätt att kontrollera mig för han förstod liksom att jag höll på att glida ur händerna på honom".

Linnéuniversitetet Kalmar
Växjö

"Jag har haft en handläggare på soc, hon har varit en person som verkligen ställer upp. Betalar. Från början gick jag till en psykolog som inte hade någon koppling till landstinget och som kostade mycket pengar. Hon godkände det. Jag fick först avslag, men hon hjälpte mig att överklaga och hur jag skulle skriva för att få godkänt. Hon pratade med sin chef" (Tanja, 34 år).

Linnéuniversitetet Kalmar
Växjö

Några resultat:

- Ekonomiskt våld är en särskild våldsform som kvinnor utsätts för i nära relationer till män, och som inkluderar ekonomisk exploatering, ekonomisk kontroll och sabotage av försörjningsmöjligheter (t ex Branigan, 2004; Adams et al , 2008 ; Postmus et al , 2012 ; Stylianou et al 2013; Näzman & Fernquist, 2015).
- Kvinnor upplever ekonomisk våld som komplext sammanflätat med andra våldsformer (fysiskt, psykiskt, emotionellt, verbalt, sexuellt).
- Ekonomiskt våld resulterar ofta i att kvinnor *blir* fattiga i och genom relationer till män.
- Ekonomiskt våld får inte bara ekonomiska konsekvenser.
- Det ekonomiska våldet kvinnor upplever kan förstås i termer av ett kontinuum; i förhållande till andra våldsformer av våld; på en glidande skala av makt och kontroll; över tid ; mellan institutioner/ den privata och offentliga sfären.
- Ekonomiskt våld och förtryck kan fortsätta långt efter kvinnans uppbrott från förövaren.

Linnéuniversitetet Kalmar
Växjö

Det ekonomiska våldets kontinuum och komplexitet
(Eriksson & Ulmestig, 2017)

Linnéuniversitetet Kalmar
Växjö

"Det jag vill komma till är inte att det varit min rädsla att jag inte kommer att klara mig ekonomiskt framöver om jag lämnar honom. Däremot har den dåliga ekonomin hållit mig kvar därför jag har själv gett mig falska förhoppningar. Får vi lite bättre ekonomi kan vi göra saker ihop och då kanske han mår mycket bättre också. Att han blir sån som han faktiskt var i början. Det första året...Jag hade hela tiden en förhoppning om att det skulle bli bättre bara ekonomin blev bättre" (Maria, 25 år)

Linnéuniversitetet Kalmar
Växjö